

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมนิทานภาคใต้กับวรรณกรรมสุนทรภู่
และภาพสะท้อนของวัฒนธรรมท้องถิ่น

นางสาวศรินทิพย์ สุจิรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6972-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOUTHERN VERSIONS OF TALES AND SUNTHORN PHU'S
LITERARY WORKS AND REFLECTION OF LOCAL CULTURE

MISS SIRINTIP SUKHEERAT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6972-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมนิทานภาคใต้และภาพสะท้อน
ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

โดย

นางสาวศิรินทิพย์ สุขีรัตน์

สาขาวิชา

ภาษาไทย

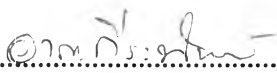
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต

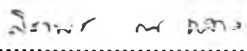
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

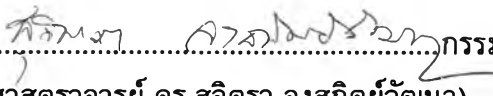

..... คณะบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ณ ถลาง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา)

ศิรินทิพย์ สุชีรัตน์ : ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมนิทานภาคใต้กับวรรณกรรม
สุนทรภู่และภาพสะท้อนของวัฒนธรรมท้องถิ่น. (THE RELATIONSHIP BETWEEN
SOUTHERN VERSIONS OF LITERARY TALES AND SUNTHORN PHU'S
LITERARY WORKS AND REFLECTION OF LOCAL CULTURE.) อ. ที่ปรึกษา :
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต, จำนวน 179 หน้า. ISBN 974-17-6972-5

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวรรณกรรมนิทานภาคใต้เรื่องโคบุตร
ลักษณวงศ์ สิงหนไกรภพ และพระอภัยมณี ในด้านเนื้อหา กลวิธีการแต่ง ภาษาสำนวนโวหาร
และภาพสะท้อนของวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ และศึกษาเปรียบเทียบเรื่องดังกล่าวข้างต้นของสุนทรภู่
ในด้านต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมนิทานภาคใต้ได้รับอิทธิพลทางด้านเนื้อหาจากวรรณกรรม
สุนทรภู่ แบ่งความสัมพันธ์ได้เป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นการนำนิทานสุนทรภู่มาจารย์ขึ้น
ใหม่ ฉันทลักษณ์และเนื้อเรื่องตรงตามต้นฉบับ ลักษณะที่สอง เป็นการนำเค้าเรื่องของวรรณกรรม
สุนทรภู่มาแต่งเป็นสำนวนท้องถิ่นได้มีการขยายความ ละความ สับลำดับความ และเปลี่ยนรายละเอียดของเรื่อง

แม้ว่าวรรณกรรมนิทานภาคใต้จะได้รับอิทธิพลทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีการแต่งจาก
วรรณกรรมสุนทรภู่ แต่ในขณะเดียวกันวรรณกรรมนิทานภาคใต้ก็มีกลวิธีการแต่งที่สอดคล้องกับ
ความนิยมของท้องถิ่นใต้ และสะท้อนภาพวัฒนธรรมท้องถิ่นใต้หลายประการ อาทิ ภาษาและ
สำนวนโวหาร ประเพณี มหรสพและการละเล่น ค่านิยม อาหารประจำท้องถิ่น เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบ
เทียบกับวรรณกรรมเรื่องเดียวกันของสุนทรภู่ ทำให้เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณกรรมนิทานภาคใต้
ทั้ง 4 เรื่องได้อย่างละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น

ภาควิชา ภาษาไทย.....ลายมือชื่อนิสิต.....ศิรินทิพย์ สุชีรัตน์
สาขาวิชา วรรณคดีไทย.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2547

4480206622 : MAJOR THAI

KEY WORD: SUNTHORN PHU/LITERARY TALES/LOCAL CULTURE/SOUTHERN/THAILAND

SIRINTIP SUKHEERAT : THE RELATIONSHIP BETWEEN SOUTHERN VERSIONS OF LITERARY TALES AND SUNTHORN PHU'S LITERARY WORK AND RELECTION OF LOCAL CULTURE.THESIS ADVISER :ASSOC.PROF.CHOLADA RUENGRUGLIKIT Ph.D., 179 pp. ISBN 974-17-6972-5

The objectives of this thesis aim at to studying the Thai southern versions of literary tales: *Kobud*, *Laksanawong*, *Singhakraiphop* and *Phra Aphaimani*, regarding the content, language use, techniques of composition and reflection of local culture; and also at comparing the same tales in various aspects.

The results show that the content of Sunthorn Phu's literary works influenced southern versions of literary tales and the relationship can be categorised into two groups. First is the group in which the southern versions are reproduced by maintaining the versification and the story of these in the original. Secondly is the group in which the southern versions only Sunthorn Phu's plots and reproduced them in the popular versification forms, used in southern literary works. Moreover, they are adapted by extending the story, omitting some events changing the order of some events.

Although the Southern version of literary tales are influenced by Southorn Phu's literary works, they have their own techniques of composition that comply with the taste of the South and reflect many aspects of local culture such as language use, traditions, performances, values, local cuisine, etc. The comparative study of Sunthorn Phu's four literary works, thus, enables us to understand and appreciate more the four Southern literary tales.

Department.....Thai.....Student's signature.....*Sirintip Sukheerat*
Field of study ... Thai.....Advisor's signature.....*Cholada R. Ruengruglikit*
Academic year ...2004.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง และให้กำลังใจจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา และรองศาสตราจารย์ ดร. ศิราพร ณ ถลาง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ไขงานวิจัย

กราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทย กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ยุพร แสงทักษิณ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้ผู้วิจัยตั้งใจเรียนและรักวิชาวรรณคดีไทย และกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ชวน เพชรแก้ว รองศาสตราจารย์ อุดม หนูทอง และ อาจารย์อุบลศรี อรรถพันธ์ จากสถาบันทักษิณคดีศึกษา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมภูเก็ต ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมนครศรีธรรมราช และสำนักศิลปวัฒนธรรมหอพุทธศาสนธรรมโฆษณี่ที่ให้ความอนุเคราะห์เรื่องข้อมูลวรรณกรรมนิทานภาคใต้เป็นอย่างดี

อึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง-แผนผัง	ญ

บทที่

1	บทนำ.....	1
1.1	ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
1.3	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4	ขอบเขตและข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	5
1.5	สมมติฐานการวิจัย	6
1.6	วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.7	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิทานภาคใต้.....	7
2.1	ความแพร่หลายของเรื่อง.....	7
2.2	วิวัฒนลักษณะแห่งตัวบท.....	15
2.3	ภูมิหลังของเรื่องและเนื้อเรื่อง.....	19
2.4	ผู้แต่ง.....	29
2.5	สมัยที่แต่ง.....	31
2.6	จุดมุ่งหมายในการแต่ง.....	35
2.7	รูปแบบคำประพันธ์.....	37
2.8	ขนบทางวรรณศิลป์.....	41
2.9	วาทะจากผู้สร้างหรือผู้แต่งถึงผู้สวดผู้อ่าน.....	44
3	การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมนิทานภาคใต้กับวรรณกรรมสุนทรภู่.....	47
3.1	ฉันทลักษณ์.....	47
3.1.1	โคบุตร.....	47
3.1.2	ลักษณะวงศ์.....	52
3.1.3	สิ่งทไกรภพ.....	56
3.1.4	พระอภัยมณี.....	56

บทที่	หน้า
3.2 เนื้อหา	57
3.2.1 พรรณกรรมภาคใต้ที่มีเนื้อหาตรงกับวรรณกรรมสุนทรภู่.....	57
3.2.2 พรรณกรรมภาคใต้ที่มีเนื้อหาต่างจากวรรณกรรมสุนทรภู่.....	62
3.2.2.1 โอบุด.....	63
3.2.2.1.1 การลำดับเนื้อเรื่อง	63
3.2.2.1.2 การปรับเปลี่ยนเนื้อหา	67
3.2.2.2 ลักษณะวงศ์.....	75
3.2.2.2.1 การลำดับเนื้อเรื่อง.....	75
3.2.2.2.2 การปรับเปลี่ยนเนื้อหา.....	77
3.2.2.3 สิ่งทไกรภพ.....	82
3.2.2.3.1 การลำดับเนื้อเรื่อง.....	82
3.2.2.3.2 การปรับเปลี่ยนเนื้อหา.....	85
3.3 ตัวละคร.....	91
3.3.1 โอบุด.....	91
3.3.2 ลักษณะวงศ์.....	101
3.3.3 สิ่งทไกรภพ.....	102
3.4 กลวิธีการแต่ง.....	110
3.4.1 กลวิธีการแต่งที่คล้ายกับวรรณกรรมสุนทรภู่	110
3.4.1.1 กลวิธีการดำเนินเรื่อง.....	110
3.4.1.2 กลวิธีการชมความงามตามขนบ.....	115
3.4.1.3 กลวิธีการแต่งแบบแสดงความสงสัย.....	116
3.4.1.4 กลวิธีการใช้คำซ้ำหน้าวรรค.....	117
3.4.1.5 กลวิธีการใช้สำนวนความเปรียบ.....	118
3.4.2 กลวิธีการแต่งที่ต่างจากวรรณกรรมสุนทรภู่.....	120
3.4.2.1 กลวิธีการดำเนินเรื่อง.....	120
3.4.2.2 กลวิธีการกล่าวอ้างวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ	121
3.4.2.3 กลวิธีการบรรยายบทอัครจริย	122
3.4.2.4 กลวิธีการให้เสรีภาพทางความคิด.....	126

บทที่	หน้า
4 ภาพสะท้อนวัฒนธรรมจากวรรณกรรมนิทานภาคใต้.....	130
4.1 ภาพสะท้อนวัฒนธรรมจากวรรณกรรมนิทานภาคใต้.....	131
4.1.1 ภาษาและสำนวนโวหาร.....	131
4.1.2 ประเพณีการเกิด.....	137
4.1.3 มหรสพและการละเล่น.....	139
4.1.4 อาหาร.....	142
4.1.5 เครื่องมือเครื่องใช้.....	146
5 คุณค่าของวรรณกรรมนิทานภาคใต้	150
5.1 คุณค่าให้อารมณ์ความเพลิดเพลิน.....	150
5.2 คุณค่าทางจริยธรรมและคติธรรม.....	153
5.3 คุณค่าด้านการศึกษา.....	165
5.4 คุณค่าด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ.....	167
6 ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	169
รายการอ้างอิง	173
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	179

สารบัญตาราง – แผนภูมิ

ตารางที่	หน้า
1	16
2	16
3	17
4	48
5	60
6	73
7	91
8	103
9	102
แผนผังที่	
5.5	32
5.6	32
5.7	32
5.8	33